

Тарасава, Т.М. Пшчолка Аляксандр / Т.М. Тарасава // Беларускія пісьменнікі : біябібліягр. слоўн. : у 6 т. / Ін-т літ. імя Я. Купалы, Акад. навук Рэсп. Беларусь, Беларус. энцыкл. ; пад рэд. А.В. Мальдзіса ; рэдкал.: І.Э. Багдановіч [і інш.]. – Мінск, 1995. – Т. 5. – С. 85–86.

ПШЧОЛКА АЛЯКСАНДР

Пшчолка Аляксандр Раманавіч [псеўд. Беларусс, А. Крицкий, крыт. А. П-ко, А. Р. П-ко; 1869, в. Чарсцвяты Дзельскага пав. Віцебскай губ., цяпер Ушацкі р-н Віцебскай вобл.— 1943, Старая Таропа (?), Ізраік, публіцыст, этнограф.

Нарадзіўся ў сям'і дзяка. У 1890 скончыў Віцебскую духоўную семінарыю, пасля заканчэння якой адзін год служыў у Маркавым манастыры (Віцебск), потым тры гады быў псаломшчыкам. З 1894 настаўнічаў — спачатку выкладаў агародніцтва і садоўніцтва ў сельскагапаходчай школе, потым працаваў народным настаўнікам у Арэхаўне Лепельскага пав. У 1900 паступіў на юрыдычны факультэт Юр'еўскага (Таўгускага) універсітэта. З 1907 жыў у Вільні, працаваў у акруговым судзе. У 1907 А. Пшчолка як перакладчык з беларускай мовы ў Віленскі судзе выступаў перакладчыкам на працэсах спраў «Нашай долі» і «Нашай нівы», каменіраваў іх змест з манархічных пазіцый (пагодліва іх звестак, на гэтых працэсах перакладаў не ён, а Аляксей Пшчолка). Напрыкладні 1-й русветнай вайны А. Пшчолка быў міравым суддзёю ў Себежы. У час вайны пераехаў у г. Гарадок Віцебскай губ., выкладаў гісторыю ў народнай школе. З 1918 жыў у Полацку, займаў пасаду адваката пры губернскім судзе, выкладаў геаграфію ў лясным тэхнікуме. Сюды да яго прыезджалі Я. Карскі для абмеркавання этнаграфічнай карты Беларусі. Паводле ўспамінаў В. Вольскага, у 1926 А. Пшчолку хацелі арыштаваць як манархіста, але справу потым скасавалі.

Выступаў на чале сямейнага музычнага ансамбля, чытаў са сцэны свае апавяданні. Есць звесткі, што ў 20-я г. А. Пшчолка нейкі час жыў у Эстоніі і выступаў у друку з прасавецкіх пазіцый, працаваў карэспандэнтам газеты «Известия». З 1927 жыў у г. п. Старая Таропа Калінінскай вобл. і да 1933 служыў адвакатам у мясцовым судзе, потым выйшаў на пенсію.

Літаратурная дзейнасць А. Пшчолкі супярэчлівая і няроўная. Для яго творчасці характэрна недаацэнка прагрэсіўнага значэння беларускага нацыянальнага руху, не пазбаўлена яна маралізатарства, натуралізму. Часам пісьменнік адкрыта выяўляў настроі вялікадзяржаўнага чыноўніцтва. Пачынаў ён пісаць на рускай мове, потым з'явіліся апавяданні на беларускай. З 1898 друкаваўся ў «Віцебских губернских ведомостях», пазней яго апавяданні і нарысы друкаваліся ў газетах «Сельский вестник», «Минское слово», «Белорусская жизнь», у часопісе «Крестьянин» (большасць не выяўлены). А. Пшчолка выдаў больш за 10 кніг нарысаў і апавяданняў, у якіх паказваў жыццё і побыт беларускага сялянства канца 19 ст. («Нарысы з жыцця беларускай вёскі», «Беларускія апавяданні»). Неадназначна ўспрымалі творчасць А. Пшчолкі тагачасныя крытыкі. Л. Гмырак ад-

значаў кансерватыўны і нават рэакцыйны погляд пісьменніка на беларускага селяніна; М. Гарэцкі не адмаўляў А. Пшчолку ў рэалістычным адлюстраванні сялянскага побыту і характараў; Я. Карсін станоўча ацэньваў творчасць пісьменніка ў цэлым. Яшчэ будучы студэнтам А. Пшчолка любіў «ходзіць у народ», збіраў памяткі народнай паэзіі і рабіў этнаграфічныя запісы, дзе апісваў звычаі і абрады Лепельшчыны. У Полацку ён стварыў хор, які выконваў беларускія народныя песні. У 1908 у Вільні пад яго кіраўніцтвам праведзены беларускі вечар,

на якім артысты выступалі ў нацыянальных касцюмах, гучала беларуская народная музыка, а сам А. Пшчолка прачытаў сваё апавяданне «Індыкі». Пад яго рэдакцыяй у 1910 выдадзена ў Віцебску пэрама «Тарас на Парнасе». Спрабаваў А. Пшчолка пісаць і вершы, але поспеху яны не мелі. Нягледзячы на тое, што ён ніколі не лічыў сябе фалькларыстам і этнографам, яго творчасць саслужыла службу навуцы. Да яго спадчыны звяртаюцца вучоныя і краязнаўцы.

Т. М. Тарасава.